

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

Falchs

38

Grup de divulgació
de la història de Fals

JULIOL 2007, NÚMERO 38

Mas Oms (1ª part)

Antoni Torreblanca, hereu del mas Torreblanca (avui dit Oms), residia habitualment a Manresa, però tenia cura dels negocis del seus masos de Fals. En plural, perquè a més del principal, posseïa els masos Solà i Torreguitzana. El setembre de 1481 va comprar una altra propietat situada al terme de Fals, dita "la casa d'en Pere Moncunill". Es deuria tractar d'un mas rònc, però la seva localització ens és totalment desconeguda. El venedor va ser el Miquel Arbonés, un ferrer de Manresa que era l'hereu del mas Arbonés de Sant Martí de Torruella. El preu de la compravenda va ser de 22 lliures.

El 1491, l'Antoni va rebre per mà d'un notari de Barcelona els diners que Vicenç Rovira de Calonge li devia encara per un bou que li havia venut. El 1493 va vendre dos rossins, un a l'assaonador Joan Cardona, l'altre, al traginer Pere Corteyoles. El 1494, Antoni Torreblanca i el seu fill Melcior van reconèixer deure 10 lliures a Maurici Canet de Manresa.

L'abril de 1497, Vicenç Sala, l'amo del mas Sala de Fals (ara Massana), va reconèixer que Francina, muller de l'Antoni, li havia satisfet les 10 lliures de l'empenyorament del mas Torreguitzana. La Francina havia esdevingut la propietària del mas després de la mort del seu germà Guillem de Torreguitzana, que era qui havia fet l'empenyorament al Sala. Per via de matrimoni doncs, el mas Torreguitzana havia passat a formar part del patrimoni dels hereus de Torreblanca.

A més del Melcior, l'Antoni i la Francina tenien dues noies. La Margarida es va casar el 1492 amb Francesc Sitjar, beiner o fabricant de beines (d'espasa?). Era el segon matrimoni de la Margarida i aquesta va aportar al nou marit 21 lliures i mitja. Una altra filla, la Coloma, es va casar amb Joan de la Sala, carnisser de Manresa. Per pagar les 15 lliures del dot, el 1501 l'Antoni va hipotecar a favor del seu gendre el mas Solà.

El 1503 encara vivia l'Antoni, perquè consta que va vendre's una peça de terra erma, situada al costat del Molí del Rossell de Manresa. Però després d'aquesta data, ja hi trobem com a cap de casa el Melcior Torreblanca.

Entremig hi ha una dada inquietant perquè no concorda amb la resta. La consignem però, per si un dia s'hi pot trobar el sentit. En dos documents de 1519 i 1521, hi figura com hereu un Joan Torreblanca.

El 1503, Melcior Torreblanca va recuperar el mas Solà, pagant al seu cunyat Joan Sala les 15 lliures, que era el valor de l'empenyorament. El 1517 va vendre per 9 ducats una ani-

mal a l'hereu del mas Truyols de Cardona. El 1522 va rebre finalment les 15 lliures del dot de la seva muller Joana. No les hi va pagar directament el seu cunyat Joan Comallonga, sinó que ho va fer un tal Joan Soler, qui tenia ocupat el mas del Comallonga. El 1532 va vendre al cavaller Bernat d'Aymerich un tros de terra que tenia de pertinències del mas del Guix de Manresa.

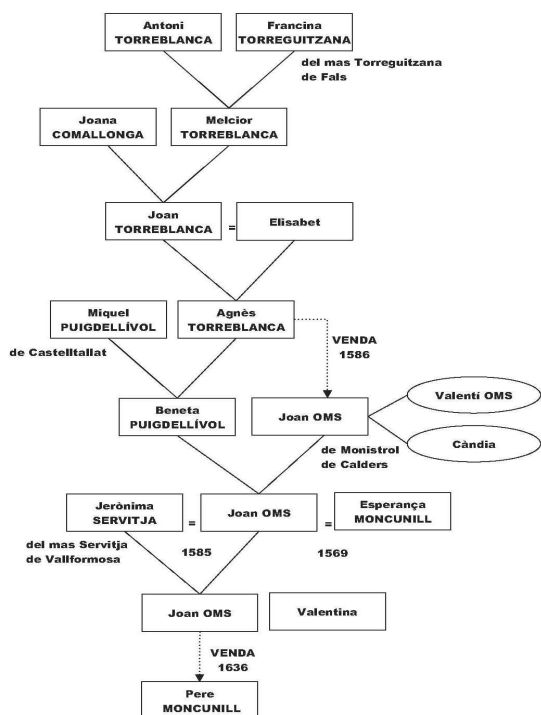

Llinda d'una cambra de la sala

Als dos nois que tenia els va repartir els béns; al Melcior li va deixar en herència el mas Solà (ara Torreblanca), mentre que al Joan, el primogènit, li va deixar el mas Torreblanca (ara Oms).

En una data sense determinar, Joan Torreblanca va recuperar de Pere Massana el domini del mas Trulls, un mas rònc englobat dins la gleba de Torreblanca, que el pare del Joan havia venut a carta de gràcia al Massana per 36 lliures. El 1545 el Joan va reconèixer per escrit que devia 14 ducats a Antoni Puigdellívol, de Castelltallat, per dues càrregues d'oli que aquest li havia venut. Tenim més mostres de la seva activitat comercial; així el 1549 va quedar a deure 7 ducats per un bou de color castany, 11 lliures per un quintar i tretze lliures (de pes) de llana, i 15 lliures i 12 sous per tres peces d'estam; el 1550 va comprar 70 quarteres de civada la vídua d'Aleix Pla de Manresa, al preu de 8 sous la quartera. El febrer del mateix any va adquirir una part de casa a la Placeta de mossèn Gaver de Manresa a Miquel Serramallera, causídic (advocat), per 29 lliures en forma de censal. Van signar l'aval del censal el seu germà Melcior i el seu gendre Miquel Puigdellívol. El 1557 va comprar un ase bru al teixidor manresà Nicolàs Custiol i una parella de bous al noble Bernat de Aymerich. També va vendre 9 quarteres de blat a Bernat Guilar, un treballador occità que vivia a Fals. El 1564 va comprar un ruc de pèl blanquinós a Maurici Molins de Manresa i el 1566 va vendre's una mula negra per 14 ducats. No hi ha més notícies seves després d'aquesta data.

Els negocis del Joan no deuriem ser gaire profitosos perquè va anar acumulant deutes, de manera que es va veure

abocat a empenyorar la seva heretat. L'heretat Torreblanca estava formada en aquell temps per les terres de tres masos diferents; el mas principal, el mas Torreguitzana, habitat per uns masovers, i el mas Trull, completament enrunat. El 11 de març de 1558, a la rectoria de Sant Joan de Vilatorrada, es va efectuar la venda a carta de gràcia per 300 lliures a Joan Oms, el qual ja vivia a casa seva, perquè estava casat amb la Beneta, una néta del Joan.

Les parts van incloure en el contracte una clàusula curiosa. Els Torreblanca es van comprometre a casar, quan tinguessin l'edat necessària, la nena Margarida, una altra néta del Joan, amb el nen Joan, el fill del Joan Oms. Un compromís entre criatures com aquest era corrent a l'època, però aquesta vegada no va arribar a materialitzar-se, com veurem més avall.

En l'apartat familiar, tenim que el Joan estava casat amb l'Elisabet i tenia una filla única, l'Agnès.

A l'Agnès l'havia casat amb el jove Miquel Puigdel·lívol, natural de Castelltallat. La pubilla i el seu home van tenir tres fills, la Beneta, la Margarida i el Francesc, però el Miquel va morir bastant jove i el 1565 l'Agnès ja es trobava vídua amb una filla casada, una filla per merèixer i el nen petit. Per sort, tenia el suport dels tutors que havia designat el difunt marit per tenir cura dels més joves. Els tutors eren Valentí Puigdel·lívol, l'amo del mas Bastardes, i Melcior Torrablanca, l'amo del Solà i oncle de l'Agnès. Aquests es van preocupar per trobar de seguida un marit per la Margarida, ja que el Joan Oms havia trencat el seu compromís de casar-s'hi. La van casar amb Antoni Font, un teixidor procedent de Sarlat (França).

L'Agnès va fer testament el 1583, fent hereu al Francesc, però encara va viure uns quants anys més. El 31 de març de 1586, davant del notari de Barcelona Joan Sala, l'Agnès i els tutors del seu fill menor d'edat, van renunciar al dret de

lluir, és a dir, recuperar, l'heretat que havia empenyorat Joan Torreblanca a l'Oms, a canvi d'una compensació de 200 lliures. D'aquesta manera, el Joan Oms quedava com a únic propietari de l'antiquíssim mas Torreblanca, que a partir de llavors va passar a denominar-se mas Oms. El nom no es va perdre del tot però, perquè el mas Solà, on hi vivia una altra branca de la família Torreblanca, va canviar el seu nom antic i va passar de Solà a dir-se Torreblanca, el nom que conserva a l'actualitat.

Ara és l'hora de parlar un xic dels antecedents d'aquest Oms, un foraster que va entrar al mas Torreblanca com a gendre i va acabar fent-lo seu.

Joan Oms (I) era fill de Valentí Homs o Oms i de Càndia, pagesos de la parròquia de Sant Feliu de Monistrol de Calders. A partir del 1551 el trobem vivint al mas Besora de Sant Martí de Torruella, perquè estava casat amb la filla de l'amo del mas, que era Joan Cases àlies Besora. Amb ell hi havia també un germà, el Valentí, que posteriorment es va establir a la ciutat de Manresa. El darrer testimoni de la seva estada al mas Besora es de 1557, quan va vendre un ase al seu veí Miquel Carrió. Però l'agost de 1558, quan compra una feixa de 12 pams d'ample amb 13 oliveres, ja consta que habita al mas Torreblanca. Hem de deduir que als voltants d'aquella època se li va morir la primera dona, la noia Besora, i va contraure segones núpcies amb la Beneta, la filla gran de la pubilla de Torreblanca. El 1586 va convertir-se en l'amo de l'heretat, comprant els drets als parents de la seva dona.

Pica d'oli

El Joan i la Beneta van tenir cinc fills, dits Joan, Miquel, Gaspar, Francesc i Benet. El Joan va fer un primer testament el 1568 i el segon i definitiu el 27 de març de 1581, poc abans de morir. Va demanar que l'enterressin al cementiri de Fals, a la tomba de la família Torreblanca. Va fer hereu al primogènit Joan, mentre que als altres els va deixar entre 10 i 20 lliures per cap. A la Beneta li va deixar l'usdefruit i la categoria de mestressa, tal com queda reflectit en el següent paràgraf del testament: *...la preminència en la casa y lo que se diu vulgarment lo cap de taula, com vuy te, y sia tractada de la mateixa manera que vuy se tracte, y se la tracte axí en lo menjar beure, calsar y vestir, y que sia consultada dels negocis y tractes lo hereu meu fara, de la mateixa manera que per vuy li es consultat...*

Joan Oms (II) va succeir a la Beneta al capdavant de la casa. Aquest xicot s'havia d'haver casat amb la seva tieta Margarida, tal com havia estat pactat, però no va ser així, sinó que el 1569 es va casar amb Esperança Moncunill, filla de l'amo del mas homònim. El matrimoni no va prosperar i el 1585 va repetir casament, aquest cop amb la Jerònima Servitja, procedent del mas Servitja de la Vallformosa.

Durant el període que el Joan va regir la seva heretat, tenim constància de dos francesos que hi treballaven com a mossos; Joan Garcia de Comanavera, (bisbat de Tarba), i Joan Ros, del lloc de Sant Germà (bisbat de Caors). També treballava a casa el seu oncle Benet, que era conco.

El 1599 el Joan va vendre's al pare Antoni Gallart una vinya a Santpedor que havia heretat del seu pare. En va fer 35 lliures. Del seu pare va heretar també algunes càrregues, com per exemple un censal de 100 lliures que es prestava al

mas Rourich de Vallformosa.

Després del Joan i la Jerònima va venir el Joan Oms (III). Va compartir la vida conjugal amb una dona dita Valentina, la qual li va donar diversos fills i filles; Eulàlia, casada el 1643 amb Pere Puig, Elisabet, casada el 1651 amb Pere Mas, Maria, casada el 1655 amb Antoni Brunet, Miquel, casat el 1647 amb Maria Bonet, i Valentí, casat el 1652 amb Maria Vives.

La situació econòmica del mas deuria d'anar de mal en pitjor, perquè el 1636 el Joan Oms, amb el consentiment i aprovació de la seva mare vídua Jerònima, es va vendre tot el patrimoni, la masia, la capella de Sant Pere de Torreblanca, i les terres dels masos aglevats Trull i Torreguitzana, al seu veí Pere Moncunill, que era aleshores el pagès més ric de Fals. D'aquell moment en endavant, el destí del històric mas Oms, abans dit Torreblanca, va quedar unit a la resta de l'heretat Montconill.

Cal Manel d'Oliveres

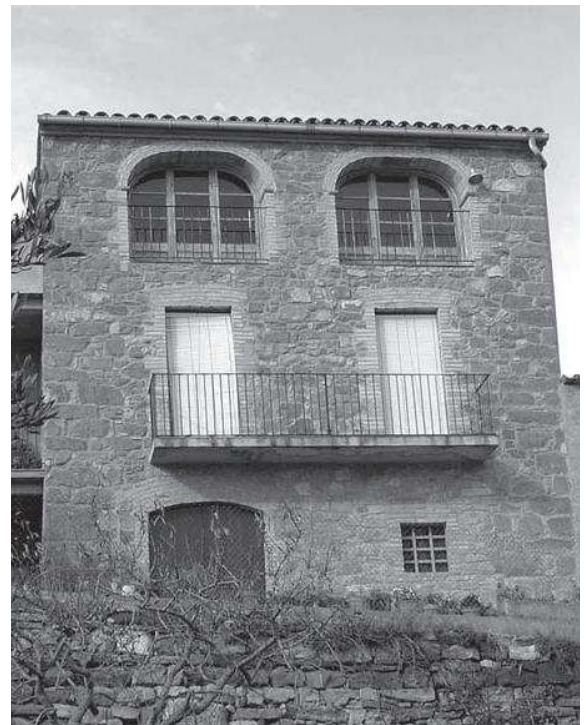
Manuel Torradas Soler era el fill de Francesc Torradas Corromines i Ramona Soler Carol, de la casa del Racó, també anomenada Caseta del Soler. Aquesta casa es troba a la Vall del Bosc, una mica per sota la carretera asfaltada que va del Molí de Boixeda a Fonollosa, i actualment està en ruïnes.

El Manuel treballava sota les ordres del Pepet Bonvehí, l'amo vell d'Oliveres de la Costa. Menava els horts i les vinyes que hi havia al voltant de la casa i també feia altres feines quan li demanaven. Per tenir-lo a la vora, el mateix amo li va proposar de fer-se una caseta a prop del mas. Li va oferir un tros de sis quartans, uns 1.400 m², suficients per la casa i un hortet. Quan el Manuel va argumentar que no tenia gaire cèntims, l'amo li va contestar que només li hauria de pagar un cens de 5 pessetes per la casa i la mateixa quantitat per l'hort. Si no volia pagar en diner, podia portar-li cada any una gallina ben grassa.

El Pepet li va dir que la construcció tampoc havia de ser un problema. Dins d'Oliveres de la Costa hi havia prou pedra i prou pins, no per fer una casa, sinó per fer-ne cent. No li cobraria res, només tindria la feina de carretejar el material. Així mateix tindria el dret d'utilitzar l'aigua de la bassa per regar o rentar roba, i l'aigua del pou per beure.

Van posar els tractes per escrit davant de notari el 7 de febrer de 1915. El valor del terreny es va estimar en 350 pessetes, capital que s'havia de fer efectiu si mai es volia redimir el cens. Això es va efectuar l'any 1976, de manera que ara la casa ja no està sotmesa a la prestació d'aquest cens.

El Manuel es va casar amb l'Antònia Colillas Feixas, del terme de Camps. Van tenir un noi i una noia, essent l'hereu el Josep Torradas Colillas. El Josep es va casar el 1944 amb la Felicitat Tacias Corderroure, filla d'un llenyataire i carboner de Fonollosa que va acabar comprant la propietat del mas Bosch.

Façana

El Josep i la Felicitat van tenir una única filla, la Montserrat, que va emparentar-se amb el xicot de Fonollosa Salvador Soler Pubill.

Quan la crisi de la vinya va arribar al punt que ja no es podia viure de la terra, els Torradas van emigrar a Terrassa, on el Josep va trobar treball en el sector tèxtil. El Manuel que dona nom a la casa va morir el juny de 1973, i va ser enterrat lluny del poble de Fals que el va veure néixer. Ara el propietari és el seu fill Josep, qui malgrat que compta amb una bona colla d'anys, no deixa de pujar a casa seva els caps de setmana.